

ב. 'הרי זו במחבת / במרחשת' והחליף – פסולה (ונתקדשה בכלי ליפסול). רבי שמעון מכשיר (כן אמרו בגמרא לעיל ג. וכ"ה ברש"י כאן).

בשפת אמת (ג) צדד שלפי המסקנא אפילו לר"ש פסולה. ובוה יישוב קושית התוס'.

ג. 'הרי עלי שני עשרונים בשני כלים' והביא בכלי אחד – מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא. וכן להפך. יש שדינו כשהביא בכלי אחד יצא עכ"פ במקצת נדרו, וא"צ להביא עוד אלא עשרון אחד נוסף (ע' שפ"א וחדושי הגר"ס).

אמרו לו: בשני כלים נדרת, ולא חש לדבריהם ונתנו לכלי אחד – הרי זה כשני מנחות שנתערבו (שנראה שאין כוונתו לנדבה אחרת), הלכך אם אפשר לקמוץ מכל אחד בפני עצמו – כשר, ואם לאו פסול. נראה מהתוס' שזה רק כאשר היו בשני כלים וחזר ונתנן לכלי אחד, אבל אם מעולם לא היו בשני כלים – לעולם פסול (שפ"א וז"ת).

והוא הדין להפך, אמרו לו בכלי אחד נדרת, והקריבן בשני כלים – פסולים. שמע לדבריהם וחזר ועשאו כראוי – כשר.

אפילו כבר בללן בשני כלים של קודש (עפ"י חזו"א וזבח תודה). ויש חולקים. רבי שמעון מכשיר בכל זה.

ד. 'הרי אלו בשני כלים / בכלי אחד' והחליף – פסול (משום מנחה חסרה או יתרה. ועוד, שריבה או מיעט בקמצים. רש"י). רבי שמעון מכשיר.

כשאמר 'אלו בשני כלים' ונתן בכלי אחד, דינו כשתי מנחות שנתערבו, הלכך אם יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה – כשר (רש"י ותוס').

במה דברים אמורים, כששינה מדבריו שבשעת הנדר, אבל אם נדר מנחה סתם ורק בשעה שהפריש פרש 'אביא לשם נדרי במחבת' וכיו"ב – כשר (כאשר נדרת – ולא כאשר הפרשת).

מהרמב"ם משמע שהוא הדין אם בשעת הפרשה נתנן בשני כלים, וחזר והביאן בכלי אחד – לא נקבעו בהפרשה. ונראה שהוא הדין במחבת ובמרחשת. אלא שצ"ע מדוע לא קידשן הכלי ליפסול (זבח תודה). ובחזו"א (כט, כ) פרש דברי הרמב"ם כפרש"י, והנתינה בכלי שכתב הרמב"ם – היינו בכלי חול מביתו, אבל קדושת כלי אכן קובעתן.

ובספר שפת אמת כתב בדעת הרמב"ם שדוקא כשהפריש ולא דיבר כלום, אבל הפריש בפה – אפשר שהרי הוא כנודר עתה, ואסור לשנות.

דף קג

קעב. א. האומר 'הרי עלי מנחה מן השעורים / מן העדשים' – מה דינו? ומה הדין בשאר שינויים שפרש בנדרו להביא מנחה שלא כדינה?

ב. מה דין הנודר מנחה של ששים ואחד עשרון?

א. 'הרי עלי מנחה מן השעורים' – יביא מן החטים. רבי שמעון פוטר, שלא התנדב כדרך המתנדבים. רבי יוחנן (וכן חזקיה – לאחר חזרתו) העמידה אפילו לדעת בית הלל שהאומר 'הריני נזיר מן הגרגרות' אינו נזיר – כי כאן מדובר באומר אילו הייתי יודע שאין נודרים כך, הייתי נודר כראוי, מן החטים, הלכך אין כאן חרטה ולא שום פתח לנדרו. אמנם לבית שמאי שאמרו הרי זה נזיר, אף כאן אפילו לא יאמר 'אילו

הייתי יודע...'. – מביא מנחה כדינה, שהם סוברים 'תפוס לשון ראשון' וכיון שהתחיל ב'הרי עלי מנחה' – כבר נתחייב.

וכיון שסיבת חיובו מפני טעותו שסבר אפשר להביא מנחה משעורים, הלכך אם נדר 'מנחה מן העדשים', היות ואדם יודע שאין מנחה מן העדשים – אין בדבריו כלום. וזהו דוקא לבית הלל, אבל לב"ש שנוקטים תפוס לשון ראשון – אין חילוק בין 'שעורים' ל'עדשים'.

אם אמר טעיתי וסברתי שיש מנחה מעדשים, ואילו הייתי יודע שאין הדבר כן הייתי אומר 'חטין' – כתב החזו"א שלדעת חזקיה פטור כיון שדבריו דברי הבאי הם, ואילו לרבי יוחנן חייב להביא מנחת חטים, וכן פסק הרמב"ם (וע' לקוטי הלכות).

כמו כן אמר זעירי, אם לא הזכיר בנדרו 'מנחה' אלא סתם 'הרי עלי שעורים' (ולפירוש אחד ברש"י (וברגמ"ה וכ"ה ברי"ד), אפילו הזכיר מנחה אלא שאמר בלשון סמיכות: 'מנחת שעורים'. וכן כתבו הפוסקים) – אינו חייב להביא מנחת חטים.

לדעת הרמב"ם דין זה אמור גם לדין כשאומר 'אילו הייתי יודע...!', ואולם להראב"ד, וכן משמע מרש"י בלשון אחת, דברי זעירי אמורים רק לבית שמאי, אבל לבית הלל כשאומר 'אילו הייתי יודע הייתי אומר חטים', אין חילוק אם הזכיר מנחה אם לאו.

הוא הדין לשאר נדרים כיו"ב, כגון שנדר להביא מנחה מקמה, או שאמר בלא שמן ולבונה, או של חצי עשרון – מביא עשרון סולת עם שמן ולבונה – לבית שמאי בכל אופן, ולבית הלל – באומר 'אילו הייתי יודע...!' ואם לא פרש 'מנחה' – פטור. רבי שמעון פטר בכל אופן, שלא התנדב כדרך המתנדבים.

מוכח בתוס' (קד) שזה דוקא באומר 'הרי עלי', אבל היה לפניו חצי עשרון ואמר 'הרי זו למנחה' – אין מחייבים אותו להשלים לעשרון. ולכאורה הוא הדין לכל כיו"ב, כגון קמה, או סלת שעורים (עפ"י זבח תודה).

נדר מנחה של עשרון ומחצה – לתנא קמא יביא שנים, ולר"ש פטור. והעמידו בגמרא זאת כשאמר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון', אבל אם הקדים 'עשרון', הרי באמרו 'חצי עשרון' לאו כלום הוא, ופטור מאותו חצי.

א. ברמב"ם משמע שאפילו הקדים 'עשרון' אלא שאמר שכוונתו לשתי מנחות, אחת של עשרון

ואחת של חצי עשרון – מביא שתיים (כן באר דבריו בחזו"א, ופרש כן כוונת הגמרא).

ב. הדעת נוטה שלר"ש מביא עשרון בלבד, ואולם התוס' כתבו שפטור לגמרי (שפת אמת).

ב. 'הרי עלי ששים ואחד עשרון' – מביא ששים בכלי אחד ועוד אחד בכלי אחד, שאין מנחה למעלה מששים עשרון.

א. נראה לכאורה שרשאי כמו כן להביא בס"א כלים (ריד"ו שיחי').

ב. הטעם שאמר רבי שמעון, לפי שאינו ראוי לבילה – מדברי רש"י כאן (דלא כרש"י בדף יח) מבואר שזהו רק לפי הדעה שנתן לוג אחד לכל המנחה, אבל לפי הדעה שכמות הלוגין משתנה בהתאם לעשרונות – יכול להביא בכלי אחד. אך לפי הטעם שאמר רבי יהודה, לעולם אין היחיד מביא מנחה אחת של יותר מששים – שדיו ליחיד שיפחות מן הציבור אחד. ואפשר שכן הדין לדברי הכל, שקבלה היתה בידם לדין זה בכל אופן, הגם שטעמו של ר"ש אינו מיושב אלא לדעה אחת (עפ"י מפרשים – ע' יד דוד ושפ"א).

ג. יש לעיין לרבי שמעון, כשקבע ס"א בכלי אחד האם פטור משום שלא התנדב כדרך המתנדבים, או שמא הרי קביעות מנא לר"ש לאו כלום הוא. (הרי"ד ויז).

דפים קג – קד

קעג. האם דם נבילה מטמא?

נחלקו תנאים בדבר; רבי יהודה סובר שמחלוקת בית שמאי ובית הלל היא, שב"ש מטהרים ובית הלל מטמאים (מדרבנן. ראב"ד) משום טומאת נבילות. וכן הורה רבי יהודה למעשה בבית רבי, שמטמא – כבית הלל. ושיעורו ברביעית, הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית.
ואולם העיד ר' יהושע ור' יהושע בן בתירא שטהור (ולא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. רי"ד).
א. הרמב"ם פסק שדם נבילות טהור. ונחלקו ראשונים האם יש בו טומאת משקין או טהור לגמרי. ובשפת אמת צדד שממשמעות דברי התוס' נראה שפסקו שטמא.
ב. הדם אינו מצטרף עם בשר נבילה לטמא, לפי שאין שיעוריהם שוים (תוס').
ג. לדברי הכל הדם אינו בכלל 'בשר', שאף המטמאים דם נבילות לא טימאו אלא משום לימוד מיוחד (עפ"י תוס' שבת עז. ופסחים כב.).

דף קד

קעד. א. מה דינו של המתנדב לוג אחד לנסכים; שני לוגין / שלשה וכו' עד אחד-עשר?
ב. מה דינו של המתנדב יין ושל המתנדב שמן?
ג. מה דין המתנדב מנחה סתם?
ד. אלו קרבנות נדבה באים בשותפות ואלו אינם באים אלא ביחיד?
א. אמר רבא: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום.
המתנדב לוג אחד לניסוך – אינו קרב, וכן שנים, עד שיושלם לשלשה לוגין שהוא שיעור ניסוך הקטן ביותר שמצאנו בתורה.
אם אמר 'הרי עלי', התוס' צדדו שחייב למלא את השיעור לדעת חכמים דלעיל (קג), אבל ב'הרי אלו' – אינו חייב. וברמב"ם משמע שגם ב'הרי עלי' אינו חייב להשלים, ואפילו קדושת דמים לא חלה על מה שנדר. ומרש"י משמע שהדבר תלוי בספק הגמרא דלהלן, האם יש קבע לנסכים, כי אז חייב להשלים, אם לאו (עפ"י לקוטי הלכות).
המתנדב שלשה לוגין, ארבעה וששה, ומעלה – ראויים לניסוך (שיעור נסכי כבש – שלשה לוגין, ושל איל – ארבעה, ושל פר – ששה. ושבעה לוגין – צירוף נסכי כבש ואיל, שמונה – שני אילים, וכן הלאה). חמשה – אין מתנדבים, שאין זה שיעור הראוי לניסוך. ואם נדב חמשה – נסתפקו בגמרא האם יכול לנסך ארבעה מתוכם, והחמשי יישאר עד שיצטרף עם אחר, או שמא יש קבע לנסכים וכל החמשה לא ייקרבו עד שייצטרפו לשיעור הראוי. רבא הוכיח שאין קבע לנסכים, ואילו אביי נשאר בספק, וכן רב אשי רצה להוכיח ממתניתין שיש קבע לנסכים ודחו הוכחתו.
לפי הצד שיש קבע לנסכים, נסתפק אביי כשנדר אחד-עשר לוג, האם הם קרבים כיון שראויים לנסכי שני אילים ולכבש, או שמא כוונתו היתה לנסכי שני פרים, ולא ייקרבו עד שימלא לוג נוסף. ועלה ב'תיקו'. (אבל לרבא אין מקום לספק, כיון שאין קבע לנסכים ומקריב כל מה שראוי לבוא בצורה כלשהי). להלכה יש לחוש שיש קבע לנסכים. ואולם בשנדר אחד-עשר נספק לקולא, שכן משמעות פשוטת המשנה, שמששה ולמעלה יכול לנדב לכתחילה (עפ"י לקוטי הלכות. וע' שפ"א).